

Asia: Oulujärven kuhakannan tila (LAP/645/2026)

Lapin elinvoimakeskus
kirjaamo.lappi@elinvoimakeskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Lapin elinvoimakeskuksen (Lapin EVK) kalatalouspalvelut pyytää Luonnonvarakeskukselta (Luke) lausuntoa koskien Oulujärven kuhakannan tilaa, elinvoimaisuutta, siihen kohdistuvaa kalastuspainetta sekä mahdollisuuksista hyödyntää kuhaa kaupallisessa kalastuksessa erityisesti Oulujärven Niskanselän alueella. Lapin Ely-keskus myönsi hakijalle (Tyrskykala t:mi) luvan (LAPELY/5572/2021) Kalastuslain 13 § mukaiseen kaupalliseen kalastukseen Säräisniemen osakaskunnan alueelle (kiinteistörekisteritunnus: 785-876-1-0). Osakaskunta valitti päätöksestä ja Korkein hallinto-oikeus palautti ennakkopäätöksessään 2070/2025 hakemuksen uudelleen käsiteltäväksi nykyiselle Lapin EVK:lle. Lapin EVK on ottanut asian uudelleen käsiteltäväksi ja pyytää Lukelta lausuntoa erityisesti seuraavista seikoista:

1. Mikä on luonnonvarakeskuksen tämänhetkinen arvio Oulujärven kuhakannan tilasta ja elinvoimaisuudesta sekä mahdollisuuksista hyödyntää kuhaa kaupallisessa kalastuksessa erityisesti Oulujärven Niskanselän alueella?
2. Kuinka todennäköisesti hakemuksessa esitetty pyyntipaine (isorysä 4 kpl, pyyntikorkeus yli 1,5 metriä, pikkuryssä 10 kpl eli pyyntikorkeus alle 1,5 metriä, katiska/putkikatiska (aapon kalatupa): 10 kpl) yhdessä muun kalastuspaineen kanssa vaarantaa kuhakannan tai jonkin muun kalakannan tilan Säräisniemen alueella.
3. Onko kuhakantojen tilaa perusteltua tai ylipäättään mahdollista arvioida Oulujärvellä selkäluejakoa tarkemmalla alueajolla, ja muodostaa siten erillinen tila-arvio Säräisniemen alueen kuhakannan tilasta?

2 Lausunto

1. Mikä on luonnonvarakeskuksen tämänhetkinen arvio Oulujärven kuhakannan tilasta ja elinvoimaisuudesta sekä mahdollisuuksista hyödyntää kuhaa kaupallisessa kalastuksessa erityisesti Oulujärven Niskanselän alueella?

Oulujärvi on Suomen viidenneksi suurin järvi ja sen pinta-ala on 92 810 ha. Oulujärvi muodostuu kolmesta pääaltaasta, joista Niskanselkä on toiseksi laajin, yhteensä 32 900 ha (35 % Oulujärven pinta-alasta). Oulujärvi on yksi merkittävimmistä Suomen sisävesien kaupallisen kalastuksen alueista. Oulujärven kokonaissaaliis vuonna 2020 oli yhteensä 271 tonnia, josta kaupallisen kalastuksen osuus oli 57 %. Suurimmillaan kokonaissaaliis oli 818 tonnia vuonna 1995.

Oulujärven kuhakannan tilaa, luontaista lisääntymistä, saaliita, hyödyntämistä sekä kalastuksen ja istutusten vaikutuksia on arvioitu useissa tutkimuksissa (Vainikka & Hyvärinen 2012, Vainikka ym. 2017,

Härkönen ym. 2023, Jacobaviciute 2024, Kokkonen ym. 2024 & 2025) sekä vuosittaisissa kalataloustarkkailuissa perustuen pitkään aikasarja-aineistoon vuosilta 1974-2024. Oulujärnessä on ollut vahva kuhakanta vielä 1960-luvun alkupuolella, mutta kanta heikentyi voimakkaasti 1970-luvun alkuun tultaessa. Heikossa tilassa -70 ja -80 luvuilla ollut kuhakanta elpyi kuitenkin istutusten avulla -90 lopulla, jonka jälkeen kuhan luontainen lisääntyminen on ollut voimakasta ja ohjannut kuhakannan vahvuutta. Istutuskalojen osuus saaliskaloista oli vuosina 2015-2020 alle 10 %.

Oulujärven kuhakantaa hyödyntävät sekä kaupalliset että virkistyskalastajat. Kaupallisen kalastuksen osuus kuhan kokonaissaaliista oli 76 % vuonna 2015 ja 81 % vuonna 2020. Niskanselän osuus Oulujärven kuhan kokonaissaaliista oli 38 % vuonna 2015 ja 29 % vuonna 2020.

Luontaisesti lisääntyvän kuhakannan osan (5-vuotiaat ja vanhemmat) eli kutukannan biomassassa oli vuosina 2012-2021 keskimäärin 370 tonnia (290-636 t) ja saalis keskimäärin 105 tonnia (64-182 t). Keskimääräinen hyödyntämisyhteysaste oli 29 % (20-35 %). Mallinnusten ja seurannan perusteella Oulujärven kuhakanta on ollut elinvoimainen ja toteutunut kalastus on ollut kestäväällä tasolla vuosina 2012-2021.

Arvio kuhakannan tilasta viime vuosilta (2022-2024) perustuu kalataloustarkkailussa kerättyyn kalastajien saaliskirjanpitoaineistoon. Aineistosta lasketun yksikkösaalisindeksin on todettu kuvaavan hyvin ($R^2=0,91$) Oulujärven kuhan kalastettavan osakannan (=kutukannan) biomassaa. Vuosien 2022-2024 yksikkösaaliit ovat olleet samalla tasolla tai korkeampia (0,51-0,78 kg/verkko) kuin keskimäärin (0,54 kg/verkko) vuosina 2012-2021, joten saaliskirjanpitoaineistoon perustuen Oulujärven kuhakannan voidaan arvioida olleen edelleen hyvällä tasolla vuosina 2022-2024. Vuoden 2025 kokonaissaalis ja kirjanpitoaineisto ei ollut vielä käytettävissä tätä lausuntoa laadittaessa. Kalataloustarkkailuissa kuhan yksikkösaalistiedot on esitetty myös selkääaluekohtaisesti. Tämän aineiston perusteella kuhakannan tilaa on mahdollista arvioida erikseen myös Niskanselällä. Vuosien 2022-2024 yksikkösaaliit olivat Niskanselällä keskimäärin 0,70 kg/verkko ja Oulujärven muilla alueilla keskimäärin 0,57 kg/verkko, joten Niskanselän kuhakannan tilaa voidaan pitää keskimäärin hyvänä muuhun Oulujärveen verrattuna vuosina 2022-2024. Käytettävissä olevien tietojen perusteella Niskanselän alueen katsotaan edelleen soveltuvan kaupalliseen kalastukseen suunnilleen samalla tasolla kuin se on toteutunut tarkasteltuna aikana (2012-2024). Aineiston rajallisuudesta johtuen koko järveä pienemmillä alueilla tehdyissä tarkasteluissa satunnaisvaihtelu voi olla huomattavaa ja yksittäisinä vuosina rajatuilla alueilla, kuten Niskanselällä, nähdyt jyrkät laskut tai nousut voivat ilmentää ennemmin rajatun aineiston epävarmuutta tai kuhien liikkumista alueiden välillä kuin todellista vaihtelua kuhakannassa.

2. Kuinka todennäköisesti hakemuksessa esitetty pyyntipaine (isorysä 4 kpl, pyyntikorkeus yli 1,5 metriä, pikkuryssä 10 kpl eli pyyntikorkeus alle 1,5 metriä, katiska/putkikatiska (aapon kalatupa): 10 kpl) yhdessä muun kalastuspaineen kanssa vaarantaa kuhakannan tai jonkin muun kalakannan tilan Säräisniemen alueella (Säräisniemen osakaskunta, kiinteistörekisteritunnus: 785-876-1-0)?

Eri kokoisilla rysillä saatuja saaliita ja toteutunutta kalastusta voidaan tarkastella Oulujärven kalataloustarkkailuissa kerättyjen saaliskirjanpitoaineistojen ja kokonaissaalis- ja pyyntitietojen perusteella. Toteutuneen kalastuksen perusteella voidaan ennakoita kysytyjen pyydysmäärien aiheuttaman kalastuspaineen vaikutusta ja merkitystä koko Oulujärven saaliille ja kalakannoille tai Niskanselän alueen saaliille.

Niskanselkä on laaja ja avoin vesialue, jonka länsirannalla Säräisniemen osakaskunnan vesialue sijaitsee. Oulujärven kuhakantojen tai muiden kalalajien tilaa ja saaliita on raporteissa ja tutkimuksissa arvioitu lähinnä koko järven vesialuetta koskien, mutta rajallisesti saaliita myös selkääalueiden kuten Niskanselän tasolla. Pienempien vesialueiden tarkastelu ei ole mahdollista käytettävissä olevan aineiston rajallisuuden vuoksi ja sen vuoksi, että kalat voivat liikkua laajalti koko Oulujärven alueella. Kalojen vaellusta tapahtuu myös muista järvistä Oulujärveen ja pois Oulujärvestä (esim. Salojärvi ym. 1990, Salojärvi 1992, Vehanen 1998, Hyvärinen ym. 1992, Hyvärinen 2004). Isorysäkalastusta on harjoitettu Oulujärvellä vuodesta 1984 alkaen, mistä alkaen myös saalistietoja on käytettävissä. Pienempien rysien pyyntitietoja on käytettävissä koko tallennetun aineiston historian ajalta vuodesta 1974 alkaen. Aapon kalatupa -pyydyksen käytöstä ei ole tietävästi käytettävissä aineistoja Oulujärveltä. Tässä lausunnossa kalatupien tarkastelu yhdistetään pikkurysien tarkasteluun. Seuraavassa arvioidaan siten 4 isorysän ja 20 pikkurysän kalastuspaineen vaikutusta Oulujärven/Niskanselän kuhakannalle/saaliille tai muulle kalakannalle/saaliille (muikku-, siika-, taimen-, hauki-, ahven- ja madesaaliit ja biomassat yhdistettynä 'muut lajit').

Oulujärven kalataloustarkkailuraportin mukaan Isorysien kokonaismäärä Oulujärvellä oli 59 kpl ja pikkurysien kokonaismäärä oli 71 kpl vuonna 2015. Rysien käyttöaikaa ei ollut raportoitu. Vuoden 2020 kalastusta koskevassa raportissa oli kerrottu isorysien käyttöajaksi kaikkiaan 2565 vuorokautta ja pikkurysien käyttöajaksi 6411 vuorokautta, mutta ei rysien kokonaismäärää. Tiedossa oleva v. 2020 käytössä ollut isorysien ja pikkurysien määrä lisättyä uusilla tässä käsitellyillä rysien määrillä ja käytöllä ei ylitä KHS:n (Muurimäki 2018) suosituksia/ohjeistuksia rysien käytöstä. Uudempaa tietoa rysien kokonaiskäytöstä ei ollut saatavilla. Kirjanpitokalastajien aineistosta laskettu isorysien yksikkösaalis oli vuosina 2010-2018 keskimäärin 1,55 kg/vrk kuhaa sekä 5,87 kg/vrk muita lajeja ja pikkurysien yksikkösaalis 0,35 kg/vrk kuhaa sekä 0,98 kg/vrk muita lajeja.

Mikäli tässä lausuntopyyntöissä mainitut rysät (4 kpl isorysiä ja 20 kpl pikkurysyä) ovat kokonaan uusia pyydyksiä Oulujärvelle ja Niskanselälle ja niitä pidettäisiin pyynnissä esimerkiksi 50-150 vrk, lisäisivät uudet pyydykset kirjanpitoaineiston keskimääräisen yksikkösaaliin perusteella noin 0,7-2,0 % (670-2000 kg/v) kuhan kokonaissaalista ja uusi saalis olisi noin 0,2-0,5 % kuhan kalastuksen kohteena olevasta kokonaisbiomassasta koko Oulujärvellä. Muiden lajien saalis lisääntyisi 0,6-1,9 % (2200-6500 kg/v) ja uusi saalis olisi noin 0,2-0,7 % muiden lajien kalastettavissa olevasta kokonaisbiomassasta koko Oulujärvellä. Kuhakannan hyödyntämistä on ollut vuosina 2012-2021 keskimäärin 29 % (20-35 %) ja muiden kalakantojen hyödyntämistä keskimäärin 38 %. Niskanselän kuhasaalis kasvasi keskimäärin noin 2-7 % ja muiden lajien saalis noin 3-10 %. Kalakantojen biomassa-arviota ei ole käytettävissä Niskanselältä.

Edellä kuvatun laskelman perusteella 4 isorysän ja 20 pikkurysän 50-150 vrk/vuosi uudella lisäkalastuksella ei vaaranneta arviomme ja alla listattujen viiteraporttien tulosten perusteella kuhakannan tai jonkin muun kalakannan tilaa Oulujärvellä. Mikäli Säräisniemen osakaskunnan alueelle suunnitellussa pyynnissä on kyse vanhojen Oulujärvellä jo käytössä olevien pyydysten siirtämisestä Oulujärven toiselle alueelle, ei sillä todennäköisesti ole mitattavaa kokonaisvaikutusta koko Oulujärven saaliiseen tai kalakantojen hyödyntämistäeseen. Jos rysäpyyntiin lisääntyminen vähentää esim. verkkokalastuksen pyyntiponnistusta, kuhan kalastuskuolevuus ei välttämättä kasva, vaikka hakemuksessa esitetty pyyntipaine toteutuisi. Verkkokalastuksen korvaantuminen rysäkalastuksella tuottaa monia etuja, mm. sivusaaliin vapauttaminen on mahdollista.

3. Onko kuhakantojen tilaa perusteltua tai ylipäättään mahdollista arvioida Oulujärvellä selkääaluejakoa tarkemmalla aluejaolla, ja muodostaa siten erillinen tila-arvio Säräisniemen alueen kuhakannan tilasta?

Kuten edellisen kysymyksen vastauksessa jo todettiin, Oulujärven kuhakannan tai muiden lajien nykytilaa ei ole perusteltua tai mahdollista arvioida selkääaluejakoa tarkemmalla aluejaolla käytettävissä olevan aineiston rajallisuuden vuoksi ja sen vuoksi, että kalat voivat liikkua laajasti koko Oulujärven alueella. Tämä koskee myös Säräisniemen osakaskunnan aluetta.

3 Lausunnon tiivistelmä

Oulujärven kuhakanta on elinvoimainen ja kestävällä tasolla. Vuosina 2015–2020 istutuskalojen osuus kuhasaaliissa oli alle 10 %, mikä kertoo vahvasta luonnonlisääntymisestä. Kutukannan biomassan ja mallinnusten perusteella kuha on ollut elinvoimainen ja kalastus kestävä vuosina 2012–2021. Vuosien 2022–2024 yksikkösaaliit (0,51–0,78 kg/verkko) ovat olleet samalla tai paremmalla tasolla kuin 2012–2021, joten kuhakanta on arvioitu edelleen hyväksi.

Niskanselän kuhakanta on vähintään yhtä hyvä kuin muualla järvessä. Niskanselällä yksikkösaalis 2022–2024 oli keskimäärin 0,70 kg/verkko, selvästi järven keskiarvoa (0,57 kg/verkko) korkeampi. Näin ollen Niskanselän kuhakanta on hyvässä tilassa ja alue soveltuu kaupalliseen kalastukseen suunnilleen aiemmalla tasolla.

Hakemuksen mukainen pyyntipaine ei aineiston perusteella uhkaa kuhakantaa eikä muita kalakantoja Säräisniemen alueella. Pienillä osa-alueilla saalisvaihtelut voivat johtua aineiston satunnaisuudesta tai kuhien liikkumisesta, ei todellisesta kannanvaihtelusta. Ei ole perusteltua eikä mahdollista tehdä luotettavaa tila-arviota selkääalueita pienemmille osa-alueille johtuen käytettävissä oleva aineiston rajallisuudesta sekä siitä, että kuhat liikkuvat laajasti koko järvessä. Siksi Säräisniemen alueelle ei voida muodostaa erillistä tila-arviota.

Sirpa Thessler

Johtaja

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 09.04.2026 klo 12:28:30.

Lausunnon valmistelija(t):

Mikko Olin

Laura Härkönen, Pekka Hyvärinen, Tapio Keskinen

Liitteet:

Tiedoksi: